

А 2013

42438к

Айдос Әбутәліпұлы

Қалам қазынасы

(Таңдамалы шығармалар)

1 1019 / 24382

Айдос Әбутәліпұлы

Қалам қазынасы

(Таңдамалы шығармалар)

УДК 821.512.122 ✓

~~ББК 84 (5 Қаз) 7-4~~

Ә 19

Ә 19 Әбутәліпұлы Айдос

Қалам қазынасы (Таңдамалы шығармалар) Айдос
Әбутәліпұлы. Астана: «Ақарман-медиа», 2012 жыл - 636 бет.

ISBN 978-601-7185-55-8

Бұл кітапта автордың әр кезде жазылған өлеңдері, толғаулары, дастандары, арнаулары, естелік, шешендік сөздер мен әңгімелері, шежірелік желілер берілген. Автордың шығармаларындағы негізгі ой, арқауы туған ел, жер, табиғаты, тәуелсіз Қазақстан жетістіктері.

107

УДК 821.512.122
ББК 84 (5 Қаз) 7-4

ISBN 978-601-7185-55-8

© Әбутәліпұлы А., 2012

ХАТТА ҚАЛАР ҚАСТЕРЛІ СӨЗ

Заманның запыраны, қоғамның дерті мекен, кей-кейде ақсақал жасына жеткендердің арасынан ақсақал таба алмай қиналып қынжылатынымызды несіне жасырып-жабайық, «Абызымыз осы!» деп ардақталып, алақанға салынып, әспеттеліп жүрген қайсыбір ағаларымыздың қасаң өрісі мен дәлдүріш деңгейін көргенде тағы да көңіліміз құлазып, қоңылтаксып қалатынымыз өтірік деп көрінізші. Иә, қазіргі қазақ қоғамы әр-әр жерде, әрбір аймақ пен өңірде, мейлі аудан мен ауылда болсын аталы сөз айтар, аузы дуалы, халықтың қамын толғар, әруақыт ақиқатқа жүгінер, шын мәнісінде кеудесі алтын сандықтай ақтарылар абыз ақсақалдарға зәру десек, кате баспасыз.

Сегіз өрмелі сексеннің сеңгеріне баяғы совет заманындағы серпінін үзбей, зифа мәдениеті мен сырбаз сыпатын сақтай жеткен Айдос Әбутәліпұлы ағамызды «жазулы тұрған хаттай» қадір тұтсақ, ол жайдың да өзіндік мәнзел-мәнісі бар, «Қанай-Абылай» деген дастанымды жазуға дайындық үстінде бірсыпыра еңбек, кітап, мақалаларды қарап ізденіп жүргенде Айдос ағаның «Арыстарға тағзым» атты әдемі кітабы қолыма тиді. Сондағы «Айбарлы Абылай ханның жебеушісі Қанай би» атты мақаладағы келтірілген кейбір деректер поэмамның оқиға желесін жүлгелендіре түскенін айтуға тиіспін. Сол кітаптың ішінде күндіз шам алып іздесең таптырмас басқа да талай алтынның сынығындай құнды мағлұматтардың молдығын аңдағам. Солардың ішінде ел аузындағы мәекті әңгімелер, өткен заманның суретін елестетер естеліктер, шешендік сөздер үлгілері, Балуан Шолақ өмірінің көне көздер құлағында қалған үзік-үзік суреттері, Орынбай Бертағыұлының ақындығын танытар мысалдар, Аңдығожа мен Аңғал батыр, Кенесары ханның батагөй биі болған Бөгембай, 1936 жылы Жамбылмен бірге өнер көрсеткен Мұсатай күйші, Көкшетаудағы мұсылмандық иман шырақшысы Науан Хазірет, жүзден асып жасаған Өзбек

Елемесұлы және басқа асылдарымыз хақындағы ой-толғамдар өз басымды қатты қызықтырған болатын. Әлбетте, бұл дүниелердің тек мені ғана қызықтырып қоймай, қазақ тарихы мен алаш рухын қастерлейтін басқа да көптеген адамдардың рухани игілігіне айналып, ойларына нәр беріп, талғам-талабына талғажау һәм тамызық болғанына күмәнім жоқ. Осылайша ауылдағы бала кезден атын естісем де жүзін көрмеген Айдос ағамызға деген ішкі бір ілтипат-құрметім оянып еді.

Шынында да жазушылықты кәсіп етпеген, басқа мамандықтың құлағын ұстаған адамның жер ортасынан асканда сөз өнеріне жүгінуі, қалт еткенде қалам тербеуі тегін емес. Ол өзін осы бір қасиетті аламан бәйгеге өмір бойы дайындап, баптап жаратқандай болып көрінеді бізге. Қызмет бабында да коммунистік қызыл ұранның соңында құр босқа қиқулай бермей, жүрегiнiң тереңiне туған халқының өткен тарихы мен тағдырына, салт-дәстүріне, өнер-мәдениетіне, белгілі тұлғаларына қатысты ой-пайым мен толғаныстарды түйе жүргені, соған қатысты әралуан әңгімелерді тірнектеп жия жүргені байқалады. Айдос ағаны советтік шинельден шыққан басқа шенеуніктерден бөлектеп, жаңа сападағы биікке көтеріп тұрған да осы ерекшелігі дер едік. Бұл қасиеттің, бұл ерекшеліктің анық аты- ұлт мұратына адалдық. Олай болса, Айдос Әбутәліпұлының жас ұлғайған сайын өлеңнен өмір өрнегін табуы, қаламды серік етіп, жазушылық жолға түсуі ұлтқа қызмет студің жарасымды нышаны, жарқын үлгісі деп білгеніміз жөн сияқты. «Қырықта қызды жаздың деп кім өкпелер Абайға» деп Қасым ақын айтқандай, елге қажет, кәдеге жараған, оқырманын тапқан абзал туындылар беріп жатқан Айкеме қауымның алғыстан басқа айтары жоқ болар деп шамалаймыз.

Поэзияның асқар биігі туралы асқақ әңгімелерді былай қоя тұрып, қазақтың өзімізге түсінікті жалпақ тілімен айтқанда, Айдос Әбутәліпұлы- ақын. Ақын деген ұғым анықтама қажет етпесе керек. Екі сөздің басын құрап өлең құрамайтын қазақ аз. Ал, Айдос ағамыз жан-жүрегімен, бүкіл болмысымен ақын. Оның пайымындағы ақындық қаламынан туған жырлар еріккеннің ермегі емес. Оның жыры да, сыры да шынайы. Туған

жер табиғатын кестелеген, өмір құбылыстарын өрнектеген жырлары осы сөзімізді дәйектей түскендей. Азаматтық әуенге, айшықты теңеулерге, ел мен жерге деген шынайы махаббатқа толы өлеңдерді ол жарты ғасырға жуық жазып келеді екен. Әсіресе, соңғы жиырма жыл бедеріндегі елдік рух, тәуелсіздікке арналған өлең-жырлар мен толғаулар ақынның отаншылдығын, елжандылығын, үлкен жүрегін, биік парасатын айғақтайды. Өзі көп жылдар еңбек етіп, суын сулаған Біржан сал еліне, Қасқатау-Түкті жеріне деген шынайы ілтипаты, сүйіспеншілік құрметі бізді де елітіп баурап алғандай.

Айдос ақын әр жылдарда баллада, дастан, поэма сияқты күрделі жанрларда қалам қарымын байқастапты. Және ол қадамдары сәтті болыпты. Қарабайырлыққа ұрынбапты. Қай-қайсында да қазақтың қайыспаған қайсар рухын жырлапты. «Азапты өмір» дастанының кейіпкері Сыздық атайды біз де бала кезімізде көріп едік. Әңгімесін де тыңдағанбыз. Арқамыздан да қаққан. Мандайымыздан да сипаған. Сонда сол кісінің бойында әлде бір жұмбақ сыр бардай сезілетін. Сол жұмбаққа мына дастанды оқып шыққанда қанықтым. Қазақ халқына қызыл саясат әкелген сұмдық тауқыметтерді осынау дастан бір адамның тағдыры арқылы әсерлі көрсетіп шыққан екен. Мен енді сол Сыздық атамызға басқаша көзбен қарап отырғандаймын. Басқа көзбен қаратушы – Айдос ағамыздың ақындық қарымы. Осы сияқты «Қансоқта» дастаны мен «Қара өрт» балладасында да халқымыздың басына түскен қасіретті оқиғалар ащы өкінішімен, өзек өртердей шириғыспен өрілген. «Алабас» дастанынан ақынның эпикалық қуаты, жағрапиялық кеңдік, этнографиялық білік молынан танылғандай. Сонымен бірге бұл дастан бабалар рухына деген өзіндік бір тағзым сияқты дер едім. Поэманың ұтқан жері де, ұлағаты да сонда. Мұнда ақынның машығы да, қолтаңбасы да байсал арнадан, баянды қалыптан табылған.

Автордың қара сөзге, деректі прозаға да төселген жорғалығын жоғарыда айттық. Бұл орайда оның оң жамбасына түсер тақырыптар – тарихи жайлар, замана түйткілдері болып келетініне осы таңдамалы жинақты сүзіп шыққан сұңғыла көкіректер өздері де көздерін жеткізер. Ақындығына,

жазушылығына қоса, «Өзіңе жау тілеген келсе шежіре жаз» деген Мәшһүр атамыздың мәтелін біле тұра, Атығай-Қарауылдың шежіресін зор еңбек жұмсап ежіктей таратып шығуын да қанатты қайраткерлікке, елдік пен бірлікті көздейтін күрескерлікке байлаймыз.

Тағы да балалық кез еске түседі. Алпысыншы жылдар. Көкше өңіріндегі сирек қазақ ордаларының бірі-Қарашілік орта мектебінде Айекеннің туған ағасы Көкі Әбутәліпұлы денешынықтыру пәнінен ұстаздық етті. Жазғы тандар әрдайым ертеңгі сағат жетіден жалпыға бірдей жаттығумен басталатын. Сол Көкі мұғалім денемізбен бірге санамызды да тәрбиелеген екен. Көзі қарақты, сөзі санатты болатын. Жоғарыда айтқан молда Сыздық атай да солай еді. Бекзаттықты, тектілікті біздің бала жүрегіміз алғаш осы кісілерден ұғынып сезініп еді. Енді, міне, кейін табысқан, рухтас көңілден ұғысқан Айдос ағатайым да сол текті әулеттен болып шықты. Көкшетаудағы дәйім сағынып жүрер көркем де көрікті ағаларымның бірі. Тандамалы етіп тасқа басар, ұрпаққа мұра боп хатта қалар қастерлі сөзіңіз толассыз айтыла берсін, қаламыңыздың ұшынан мәйектей төгіліп жазыла берсін деп тілеймін.

**Қорғанбек Аманжол,
ақын, Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі.**

*Заманның тар жылдары туып едім,
Талпынып белді бекем буып едім,
Аңсаған сан ұрпақтың арман мұңы,
Елімнің еркіндігі туым менің.*

*Жырлаймын, жалықпаймын өмірімде,
Жаңалық болып жатқан өңірімде,
Оңалған Отанымның әр қадамын,
Паш ету қуанышым көңілімде.*

Автор

Өлеңдер

ТУҒАН ЖЕР

Аңсап елге жылына бір барамын,
Өзіме-өзім сонда қайран қаламын,
Күні кеше, асық ойнап, доп қуып
Жүргендеймін, қара табан баламын.
Бәрі соның қазіргідей есімде,
Ойын-сауық, түні бойы, кезінде –
Алтыбақан, ақсүйекті қыздырып,
Тәтті ұйқыдан тұрушы едік бесінде.
Бақытты шақ сол бір кездер алаңсыз,
«Жата тұрсын» – деуші еді ғой анамыз.
Қайран ана, ақ сүтіңнен айналдым,
Рухыңа тәуіп етті балаңыз.
Қандай ыстық балдырған шақ, туған жер,
Кіндік қаным, тұңғыш терім тамған жер,
Бір өзіңде ортақтастым әр қашан,
Қуаныш пен басқа түссе қайғы шер.
Алтын ұя қастерлейтін мекенім,
Қара шаңырақ секілденген мектебім,
Ұмытылмас мәңгі он жыл аялап
Жас жаныма білім нәрін еккенің.
Тауды, тасты кезіп орман, даласын,
Қысы-жазы жұтып тұнық ауасын.
Сайрандадым, асыр салдым төсінде,
Қия алмадым жидегі мен жуасын.
Уа, туған жер! Неткен кербез тұлғасы,
Теңдесің жоқ деп айтамын турасы.
Ата-бабам қастерлеген жер ұйық,
Біздер үшін сыйға тартқан мұрасы.

МАҚТАНАМЫН АБАЙЫММЕН

Өткенде жүз елу жыл бұдан бұрын,
 Сарыарқа жер ұйығы Шыңғыстауда,
 Тәңірім беріп дана дарқан ұлын,
 Болыпты Тобықтыда шілдеhana.
 Қасиетті Зере әже дуалы ауыз,
 Абай деп атын қойып аялаған.
 Нәр құйып санасына нелер аңыз,
 Ертегі, жырмен жанын ұялаған.
 Төрінде аға сұлтан Құнанбайдың,
 Тоғысқан ақын, жырау, билер шешен.
 Жасынан құйма құлақ Ұлы Абайдың
 Ордасы ой тербеген мектебі екен.
 Оянып бұлбұлдайын таң сәріден,
 Сайраған үнін халқы еркелеткен.
 Сусындап батыс, шығыс кәусерінен,
 Науаи, Пушкиндерді сан тербеткен.
 Арманы парасатпен салмақтанған,
 Ғұлама ұлылықтың асқар шыңы.
 Тың теңеу, саф алтындай сөз саптаған,
 Жиылса тудыра алмас мидың мыңы.
 Абай тірі рухы бұл өмірде,
 Абай лебі халқының жүрегінде,
 Ұлылығын Абайдың бейнелеуге,
 Теңеу таппай қиналып жүремінде: –
 – Деймін мен сөз асылын арнай құрап.
 Абай – дана сарқылмас аққан бұлақ,
 Абай – тұлға қазақтың төл дарасы,
 Абай – байтақ қазақтың кең даласы.
 Абай – теңіз тұңғыық түбі маржан,
 Інжуінен теруге ынтық бар жан.
 Абай – қыран қияға көз талдырған,
 Өшпейтұғын артына із қалдырған.
 Сондықтан мақтанамын Абайыммен,
 Нұрланам күн іспеттес арайымен,
 Дүниенің төрінде оның орыны бөлек
 Тең түсер даналардың талайымен.

СЫРЛАСУ

Жарық дүние қысқа өмір,
Сағым боп өтер бір сызық.
Жаратқан ием өзің біл,
Тырбандым қармап қол созып.
Талығып кетсем көзімді іл,
Түсімде аян жол сызып.

Ауғанда сапар ортасын,
Бұрылдым болжап артымды.
Бұза алмай ойдың ордасын,
Алдыма күндер тартылды.
Қиял мен қалам жолдасым,
Сырлассақ дейді тартымды.

Арман ғой түстей балалық,
Жастығың жалын ол қызық.
Өткізсең өмір бағалап,
Сүйіп алған жар қызық.
Кетпесе тағдыр алалап,
Ден-саулығың бар қызық.

Өмірдің заңын ұмытпа,
Ұрланып жүрер жауыздық.
Алдамшы жалған, ұлықта,
Мәңгі емес салар ауыздық.
Болсаңда болат ұқыпты,
Бәрінен қиын жалғыздық.

МҰХТАР ӘУЕЗОВКЕ

Арман, қиял жетелеп ту қияға,
Ақтарылса ой өзені, сыя ма –
Арнасына, дәл өзіндей бейнесін –
Берсем шіркін! Қолда қағаз, сияға –

Жармасамын оңтайланып жазуға,
Сөз маржанын теріп келген ауызға.
Қиналсам да арнау айту қаншама
Оңай емес Мұхтар сынды жұлдызға.

Желпінемін сөзін оқып сиынып,
Өзіме-өзім келем іштей жиылып.
Суретіне көз жіберсем үніліп,
Тірі Мұхтар тұрғандай-ақ жымыып.

Тағы кетем ой теңізін жағалап,
Шәкірттері бар ғой өскен ағалап.
Қандай бақыт иелері тап солар,
Екен деймін, көзін көрген бағалап.

Әліппемен қатар енген санама,
Ұлы Абай ұқсаушы еді-ау панама.
Есейгенде сусындатқан Мұхтардан,
Мың рахмет ұстаз, мектеп-анама.

Ашып айтсам сезімді құптар ма ең,
Сөз сиқырын саралауға құптар ем.
Сәлемдескен өмірімде бір сәтті
Ол да бақыт дер едім-ау Мұхтармен.

КӨКШЕ ҚЫРАНЫ

Көгіне күн боп туған бөлеп нұрға,
Қалың ел сенім артты ардақты ұлға,
Көк болат Оқжетпестей дараланған,
Ер Мәлік, Ғалым Мәлік алып тұлға.

Шарлаған атың аңыз еренім ең,
Досқа жақ, жауға жасыл беренім ең.
Арманың асқар таудай арқалаған
Сұм-ажал айырды ерте береріңнен.

Кең пейіл Сарыарқадай жайдарлым ең,
Заңғар ең, алты алашқа айтарым ең,
Талқандап айдаһардай Отан жауын,
Түбінен Москваның қайтарып ең.

Қомданған Көкшетаудың қыранындай,
Өткір ең, найза, қылыш құралындай,
Көз тояр тұрпатың да ерекше еді-ау,
Мінезің көлдің майда құрағындай.

Туғанда қилы заман таржол уағы,
Қолдаған Қанай атам аруағы.
Дарынды тектім едің Батыр Мәлік,
Мәңгі есте асыл бейнен жан шуағы.

ӨМІР ТУРАЛЫ

Қас қағымын бұл жалғанның көреді,
Қайран басың бәріне де көнеді,
Сызықты күн тамамдалса мейілің
Кім болсаң да қара жерге көмеді.

Фани дүние айқара ашқан есігін,
Әлдилеген өмір атты бесігін.
Тастап кеткен не бір дана, батырлар,
Өкінішпен тауыса алмай несібін.

Бір-ақ келер жарық дүние, кеңшілік,
Берері мол ала алсаң еншілік,
Тіршілікте жүреміз ғой түсінбей,
Бәрімізге сол бір жері кемшілік.

Өмір, өмір, әлдилей бер әлі де,
Өмір заңы есте болар бәріде,
Ажал деген араны кең аяусыз,
Ашса ауызын түсер жас та, кәрі де.

САРЫ ЖАЙЛАУ

Тыңдағанда «Сары жайлау» күйінен,
Бағы заман бір сәтіне үнілем.
Қыз-бозбала, сарала бел, салт атты,
Әнге бөлеп шаттық сезім үнімен.
Желе шауып, белес-белес қыр асып,
Кең даланың төскейіне жарасып,
Жайлау көші әлде қайда жылжиды,
Аспан асты мол у-дуға ұласып.
Жалындаған жас қырандай апай төс,
Сайланған топ тас түйіндей бастап көш,
Айналаға көз жүгіртіп бағдарлап,
Кім біледі уақыт солай қасты-өш.
Қайтқан қаздай кең даласын қазағым,
Көшіп, қонып көрген қызық, азабын,
Домбыраның қоңыр үні құйқылжып,
Сыбырлайды ғасыр сыры ғажабын.

ӘЛІ ЕСІМДЕ

Жаздың жылы айсыз түні тымырсық,
Майда жүзің аймалады қылымсып,
Махаббаттың сиын тартқан сол бір түн,
Әлі есімде бәріненде тым ыстық.
Ел сыртында қалың ағаш аясы,
Түнгі шықпен дымқыл тартқан ауасы,
Тұла бойды тәтті сезім биледі,
Лүпілдеген жас жүректің дауасы.
Ақтарылған адал көңіл кіршіксіз,
Құшағына көп арманның кірдік біз.
Жұлдыздарды куә қылып қол алдық,
Тілек тілеп оң болғай деп жолымыз.

МЕКТЕБІМ

Тереңге батсам ой теңіз,
Шөккендей болып түбіне,
Дүние тартыс мәні егіз,
Қарасам болжап үңіле,
Балалық ұмыт, бал заман,
Жігіттік өтіп жел құйын.
Торығу емес, толғанам,
Тоқтамас уақыт сол қиын.
Күдікті үміт ысырып,
Шуақты шақтар қарсы алам.
Шабытты қиял ұшырып
Желпініп тағы жыр жазам.
Саралап өткен күндерді,
Туған жер сыршыл ардақты,
Ақ сүйек ойын, түндерді –
Өткізген дәурен алдапты...
Есімде өшпес мәңгілік,
Ашқаным мектеп есігін,
Санама бердің, нәр құйып,
Киелі алтын бесігім.
Есімде бәрі талпынған,
Махаббат, отты арманым,
Өмірлік азық тартылған –
Ұстаздан сый алғаным.
О, аяулы алақан,
Анамдай адал мәпелеп,
Ұшырдың түлеп балапан,
Сәт сапар тілеп, мәуелеп,
Тоғысты, міне торқалы,
Самғаған сенен түлектер,
Айтылған ойлар ордалы,
Қабыл болсын тілектер.
Алпыс жыл толған тойында –
Айтарым жалғыз алғысым,
Еңбегің әр кез ойымда,
Бас иію міндет, парызым...

БАЛ ҚЫМЫЗ

Көгала бел жаздың шаңқан шағында,
Ел дәстүрі ежіктелген ежелден.
Малшы қауым жайлау, өріс шағылда,
Жылқышылар өрнек құрып желіден,
Ата-баба ардақтаған түлігі,
Үйір-үйір кермиықтар шабандоз,
Қоңыр салқын көлеңкелі түндігі,
Тұр қымыз үй-қасиетті қара қос,
Татсаң дәмі таңдай, тілді үйірген,
Сіміргенше тынысында хош иіс.
Майы түсіп күбі піспе түйілген,
Сарала атан, қазы қымыз, тобылғы ыс.
Көптің асы-күміс көмей сусыным.
Қайнап аққан тас бұлақтай шымырлап.
Азайып тым тамшы судай сусыдың.
Қиналтады-ау сол бір жерің шыным-тап.
Еріншектің ертеңіне ұрынбай,
Жалғастырсақ салт-дәстүрдің асылын.
Дүкен торып, есірікке салынбай,
Бал қымызды дәріптейік бар сырым.

ЖЕҢІС КҮНІ

Балалық шақ әлі есімде ауылда,
Тына қалған секілді күн дауылда.
Сүйіншілеп, «соғыс бітті» – деген сөз
Кетті шарлап қалың елге қауымға,
Ендім үйге арсалаңдап жүгіріп,
Сорлы анам отыр екен бүгіліп.
Қуаныштың нышаны жоқ жүзінде
Көзін сүртіп жасқа толған сүзіліп.
«Аһ» – ұрғанда айрылғандай жүрегі,
Қайда жары, жан серігі тірегі,
Қайда шіркін, тұңғыш ұлы боздағы
Қай қиырда... белгісіз-ау жүргені.
Ой шарғымен маза болған анамды,
Уата алмай жалғыз қалған панамды.
Ол жыласа мен де егіліп өксимін,
Уайыммен улатып жас санамды!
Жылдар өтіп зіл қара тас пара-пар,
Жанымызда қалған бітпес жара бар.
Шүкіршілік еттім барын ұрпақтың,
Белгісі боп қалған өмір із жалғар.

АСЫЛЫМ

Асылым-ау аяулысың, ардақты,
Ыстық сезім көкірегімді маздатты,
Өртенді ғой дауа таппай жүрегім,
Махаббаттың жалынына азапты.

* * *

Күлімдеген сенің нұрлы жүзіңді,
Жанарыңнан жылу берген көзіңді,
Тағат қылмай сарғаямын сағынам,
Аз көрмесем тауысамын төзімді.

* * *

Аялаумен өмір гүлін әрқашан,
Асулардан алда тұрған әрі ассам.
Арманым-ау, жетсем саған жазар ем,
Көңіл шерін тарқататын сыр дастан.

* * *

Қайырмасы:

Ой-хой шіркін махаббат!,
Көгершінім ақ қанат.
Бір өзіңе аңсаған,
Жүрегіммен ұш самғап!

КӨКШЕ АРУЫНА

Құлпырған сұлу Көкше баурайында,
Төрінде ауылыңның аунайын ба?
Өзіңе шын ықылас жыр шашуым,
Жүректен осы әнімді арнайында.

Тулаған сексен көлдің толқынындай,
Көргенде қайран көңіл толқыдың-ай,
Жаныма нәзік сезім нәрін құйған,
Ұқсатам ақ жүзінді нұр толған ай.

Ақ марал Оқжетпесті мекендеген,
Шіркін-ай, дәлдеп атып алсам ба екен,
Патшасы сұлулықтың ару аққу,
Киесі Айнакөлдін екен дегем.

Сол бір кеш өміріме болдың елес,
Сағыммен мың түрленген бейне белес,
Жұлдыздай шұғылалы қос жанарың
Құбылып көз алдымнан кетер емес.

ГҮЛДЕНЕ БЕР КӨКШЕМ!

Кең төрін Сарыарқаның өрнектеген,
Түрленіп Көкшетауым көкке өрлеген.
Терем деп маржаныңды толықсыған
Сыбанып ақ білекті көп терлегем.

Нұр сепкен күмбезіне алтын арай,
Шыққан күн, батқан айға қарай-қарай.
Еске алам қайта оралмас балғын шағым,
Арманға қол былғаған сені балай.

«Бөлектау» иығынан асқанымда,
Аққу, қаз қалықтаған аспанымда,
Суретін сүйрей тартып «Үлкен шалқар»
Көкшенің қондырғандай асқарына.

Көлдерің күлімдеген бал көбікті,
Жағаға ақ күмістен шолпы өріпті,
Кернеген көкірегімді ауаң азық.
Дүниеде Көкшем маған ең көрікті.

ТУҒАН ӨЛКЕМЕ

Туған өлкем, алтын ұям,
Шексіз сенім, шетсіз қияң.
Жүрек ерткен қылдай нәзік,
Сезімімді саған қиям.

КӨКШЕ ТАҢЫ

Атқан таң шұғылалы жүзін сүйіп,
Көкшенің шындары тұр бұлтқа тиіп.
Шаншылып көкке өрлеген Оқжетпесім
Тұрғандай Айнакөлге басын иіп.
Жартасын асау толқын сабалайды,
Жиекті күміс көбік жағалайды.
Айдынның ақ еркесі-акку кербез,
Сұлудай сыр ұрлаған сығалайды.
Түрілген түн көрпесі шетін сөгіп,
Хош иіс майда самал беттен өбіп.
Бөледі дүниені таң шапағы,
Күн күліп, көк жиектен нұрын төгіп.
Көк мұнар Көкшем қандай керім еді,
Ақбура мойнын созып керіледі.
Табиғат сұлулықтың құдіретіне,
Еріксіз тамсандырып көндіреді.

КӨКШЕ КӨРКІ

Күн күліп көк жиектен септі нұрын,
Көкшенің нұрға бөлеп ойы-қырын.
Жанға-жай жадыраған жазғы кешті,
Тандандым көрмегендей бұдан бұрын.
Көсілген балғын тоғай жасыл нуы,
Күмістей көбік шашқан көлдің шуы.
Айнадай жарқыраған айдынында,
Жүзеді құс төресі қаз, аққуы.
Алыстап аймақтардан адам барар,
Өрбітіп лақтарын бұғы, марал.
Тұңғиық қара көзі қарақаттай,
Сұлуы аң біткеннің бұл жануар.
Мекендеп қыран бүркіт білген сырын,
Бөлектау, Торайғырмен Қарамұрын.
Көз тартқан көркем Көкше алқабына,
Құмартып талай ақын төккен жырын.
Қылшақты, Шағалалы өзендері,
Бұраңдап тулай аққан бір кездері.
Азайды судың көзі жыралардан,
Болған соң қозылардай көгендегі.
Көлінде қайрандаған балықтары,
Дем алып, қармақ салсам жалықпадым.
Ерте-кеш табиғаттың тұнығынан,
Тыныстап қиялыммен қалықтадым.
Көкшенің текше болат тастарына,
Көз салып найза сүйір бастарына.
Бір батыр мәңгі қарап, күзетте тұр,
Орнығып Оқжетпестің жапсарына.
Ақбура, Жекебатыр жердің сәні,
Келмейді атамасам жырдың мәні.
Жұмбақтас, Үшдінгектей шыңдарына.
Тамсанып, сүйсінбейді кімнің жаны?
Алаңы Абылайдың қасиетті,
Ардақты бар адамға ақ ниетті.
Көкшынар алқалаған жоталары,
Көмкеріп осы араға бас иіпті.
Іздесең Айнакөлдің түстігінде,
Шың-жартас, Меніреудің түкпірінде.

Табиғат неткен шебер екен дейсің,
Көресің Хан Кененің үңгірін де.
Көкшенің ырысқа бай атырабы,
Меймандос, ынтымақты халықтары.
Ел данқын ер еңбекпен асырады.
Тарих көп тере берсең бәр-бәрісін,
Айналған аңыз-жырға жер мәнісін.
Ыбырай, Ақан, Біржан жырға қосқан
Жалғызтау, Сырымбет пен Бүркіттісін.
Құлпырған қысы жазы, мәңгі көктем,
Көк күмбез теңдесі жоқ саған Көкшем,
Өзімді бақытты деп мен санаймын,
Өмірде аз болса да жырлап өтсем.

ЗЕРЕНДІ

Зерендім, аялаған анамдайсың,
Көңілім бір сен десе алаңдайсың.
Ақ қайың, шыршаларың сыбырлаған,
Сыршыл ой, ақылгөйім, панамдайсың.
Арайлап атқан таңдай керілесің,
Көк мұнар қайталанбас түрге енесің.
Жанымды жадыратқан беу, Зерендім,
Жаннаты, жыр қанаты сен екенсің.
Көлдерің толықсыған, толған айым,
Орман, тау тәжім етіп тұрар дәйім.
Еркелеп аймалаған самалыңмен,
Жарқырап құшақ жайдың келген сайын.
Сайраған бұлбұл, құстар таң сәріден,
Тамылжып тамсандырған үн сәнімен.
Айналам түрленеді таңырқатып,
Сусындап табиғаттың кәусерінен.
Бой балқып, кетем сонда тебіреніп,
Жүрекке құйылып нәр, терім кеңіп.
Дүние құпиясын ақтарғандай,
Мың сырға қанығамын сонда еніп.
Ақ көбік айдыныңа сүзілемін,
Тербелген аққуыңдай сезінемін.
Шың-шатқал, жыңғылдарды араласам,
Мөлдір көз маралыңмен кезігемін.